

Kritik mot Socialnämnden i Haninge kommun för att inte ha verkställt domstols beslut om umgänge med umgängesstöd

Bakgrund

AA och BB har tre barn tillsammans. Enligt en dom från Södertörns tingsrätt den 21 oktober 2015 skulle BB ensam ha vårdnaden om barnen. Barnen fick rätt till visst umgänge med AA, inledningsvis med umgängesstöd.

Under våren 2016 väckte BB talan mot AA vid Södertörns tingsrätt och begärde att barnen inte längre skulle ha rätt till umgänge med AA. Tingsrätten fattade den 14 september 2016 ett interimistiskt beslut där barnen fick rätt till umgänge med AA på visst sätt, till en början med umgängesstöd. Tingsrätten gav också socialnämnden i Haninge kommun ett uppdrag att verkställa en utredning i fråga om vårdnad, boende och umgänge. Utredningen skulle vara klar senast den 14 mars 2017.

Anmälan

I en anmälan klagade AA på socialtjänsten i Haninge kommun och uppgav bl.a. att socialnämnden i samma kommun inte verkställt Södertörns tingsrätts beslut den 14 september 2016 om umgänge med umgängesstöd.

Utredning

JO begärde att Socialnämnden i Haninge kommun skulle yttra sig över det som AA hade anfört i sin anmälan till JO.

I ett remissvar anförde nämnden bl.a. följande (hänvisningar till bilagor här utelämnade):

- - -

Sammanfattning

Socialnämnden i Haninge har vid upprepade tillfällen, med start den 11 november 2014, fått uppdraget att anordna umgänge med umgängesstöd mellan AA och hans tre barn. Umgänge med umgängesstöd finns i Haninge kommun att tillgå i umgängeshuset som har öppet varannan söndag mellan klockan 10-15. Efter varje umgängestillfälle lämnar umgängesstödjarna rapport om ifall umgänget ägt

rum. Handläggaren på familjerättsenheten har vid behov löpande kontakt med föräldrarna per telefon och mer strukturerade uppföljningar i form av samtal på kontoret, som regel efter tre månader.

- - -

Den 20 april 2016 begärde tingsrätten upplysningar enligt 6 kap. 20 § föräldrabalken från socialnämnden i Haninge kommun. CC träffade ansvarig handläggare DD den 23 maj och uppgav då att hon och systeren inte ville träffa pappa, [...].

I ett yttrande till tingsrätten enligt 6 kap. 15 § c den 16 juni 2016 skrev familjerätten i Haninge att umgängesstöd för barnen och AA pågått i omgångar mellan 2014-11-27 och 2016-02-22 utan att umgängesstödet lett vidare till ett självständigt umgänge. Den 27 juni 2016 fattade tingsrätten ett nytt intermistiskt beslut om umgänge med umgängesstöd mellan de tre barnen och deras pappa vid två tillfällen. Umgänget blev inte av den 17 juli men ägde rum den 31 juli. Den 6 september gjorde CC:s skola en ny anmälan enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen gällande hennes oro att träffa pappa.

Den 14 september 2016 beslutade tingsrätten på nytt om umgänge med umgängesstöd vid två tillfällen för de tre barnen, samt om att förelägga mamma BB med vite. Tingsrätten beslutade också om en utredning enligt föräldrabalken 6 kap. 19 §, en utredning som skulle vara tingsrätten tillhanda senast den 14 mars 2017.

När familjerättsenheten nu för första gången fick i uppdrag att göra en bedömning av vad som kunde vara barnens bästa i frågan om umgänge med AA hade turerna mellan umgänge på umgängeshuset och avbrott i umgänget mellan pappa och barn pågått under knappt två år. Inget umgänge utan umgängesstöd hade kommit till stånd. Ett beslut om umgängesstöd ska, enligt lagens förarbeten, vara en tillfällig åtgärd. Förhoppningen är att umgänget ska kunna normaliseras, det vill säga ske utan umgängesstöd, inom en begränsad tid.

Familjerätten välkomnade tingsrättens uppdrag om utredning och prioriterade handläggningen av denna.

Familjerätten bedömde risken som stor att ett nytt försök att anordna umgänge med umgängesstöd skulle haverera på samma sätt som tidigare så länge barnens behov och situation inte blivit klarlagda i utredningen. Först när förutsättningarna för att umgänget skulle kunna övergå i eget umgänge blivit beskrivna kunde arbetet kring umgängesstödet ta hänsyn till dessa förutsättningar, och förhoppningsvis bli mer framgångsrikt. Att ytterligare en gång mistyckas med att få umgänget på umgängeshuset att övergå i eget umgänge skulle dels vara att utsätta barnen, dels sannolikt försvåra för eventuella kommande försök.

Socialsekreterare EE och enhetschef FF träffade AA och BB den 30 september 2016 för att informera om detta och besvarade därefter tingsrättens skrivelse enligt bilaga två. Så snart utredningen var färdigställd, kommunicering skedde den 2 januari 2017, kallades föräldrarna till ett nytt samtal om hur umgänget skulle kunna komma igång. Ett samtal med AA ägde rum den 10 januari 2017.

Bedömning

JO har begärt att socialnämnden ska yttra sig över det AA i sin anmälan framfört, gällande frågan om verkställighet av tingsrättens beslut den 14 september 2016, det vill säga beslutet om att återigen anordna umgänge med umgängesstöd. Hur enhetschef FF och socialsekreterare EE agerat och resonerat kring denna verkställighet framgår av familjerättsenhetens skrivelse till tingsrätten daterat den 7 november 2016 (bilaga 3). I skrivelsens andra och tredje stycke står att läsa; *"Det stämmer inte att vi (familjerätten) inte har för avsikt att verkställa beslutet om umgänge. Det vi har sagt är att barnens situation behöver belysas bättre och att vi därför vill avvakta vad som kommer fram i den pågående utredningen. Familjerätten är väl införstådd med att vår uppgift, som JO säger, är att verkställa det tingsrätten har beslutat. Det är också vår uppgift att se till*

barnens bästa, se barnkonventionen. I det här målet föreligger enligt vår bedömning en stor risk att barnens bästa inte har blivit tillräckligt beaktad."

AA kommenterade remissvaret.

Bedömning

Umgänge med umgängesstöd regleras i 6 kap. 15 c § föräldrabalken, FB. Enligt den bestämmelsen gäller följande. När en domstol beslutar om umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med, får den, om barnet har behov av det, besluta att en person som utses av socialnämnden ska medverka vid umgänget (umgängesstöd). Ett beslut om umgängesstöd ska gälla för en viss tid. Innan ett beslut om umgängesstöd meddelas ska domstolen inhämta yttrande från socialnämnden. Socialnämnden ska efter domstolens beslut om umgängesstöd utse en viss person att medverka vid umgänget. Socialnämnden ska följa upp hur umgänget fungerar och verka för att stödet inte består längre än nödvändigt. Vad som är bäst för barnet är avgörande vid alla beslut om umgänge (6 kap. 2 a § FB).

Innan domstolen fattat beslut om umgänge med umgängesstöd är det socialnämndens uppgift att i ett yttrande till domstolen ange sin inställning till om det tänkta umgänget med umgängesstöd är praktiskt genomförbart. Nämnden ska däremot inte ange sin inställning till frågan om umgänget med umgängesstöd är lämpligt eller inte (se prop. 2009/10:192 s. 30). När domstolen har beslutat om umgänge med umgängesstöd är socialnämnden skyldig att utse en viss person att medverka vid umgänget. Socialnämndens uppgift efter domstolens beslut är därför av ren verkställande karaktär (se bl.a. prop. 2009/10:192 s. 14, JO 2013/14 s. 430, dnr 3946-2011 och JO:s beslut den 17 maj 2018, dnr 3428-2016). Bestämmelsen om umgänge med umgängesstöd gäller oavsett om det är fråga om ett tillfälligt beslut eller ett slutligt avgörande i frågan.

Enligt en uppgift som socialnämnden lämnat verkställdes inte tingsrättens beslut. Orsaken var enligt nämnden att familjerätten ansåg att barnens situation behövde belysas bättre och att familjerätten ville avvakta resultatet av den pågående vårdnads-, boende-, och umgängesutredningen innan tingsrättens beslut verkställdes. Familjerätten bedömde att det fanns en stor risk att barnens bästa inte hade blivit tillräckligt beaktad i målet.

Som jag angett ovan är det inte socialnämndens uppgift att bedöma vad som är bäst för barnen och om umgänge med umgängesstöd ska ske. Det är en fråga för domstolen att avgöra. Barnets bästa ska vara avgörande vid domstolens prövning. Socialnämnden skulle därför ha respekterat tingsrättens beslut och verkställt beslutet.

Det är av grundläggande betydelse att det som en domstol har bestämt följs av den myndighet som ska verkställa beslutet. I det här fallet ledde socialnämndens

underlåtenhet att verkställa tingsrättens beslut i praktiken till att barnen inte fick något umgänge med sin pappa under hösten 2016. Socialnämnden ska kritiseras för att den inte verkställde tingsrättens beslut.

Det som AA har anfört i övrigt ger inte anledning till någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.